

УДК 338.363

Оцінка рівня фінансового стану підприємств машинобудування

Чернишов В.В.

старший викладач кафедри фінансів
Харківського економічного університету імені Семена Кузнеця

У статті розглянуто сутність аналізу фінансового стану підприємств машинобудування. Проаналізовано основні проблеми у розвитку машинобудування. Обґрунтовано необхідність у рейтинговій оцінці підприємств машинобудування. За результатами проведеного рейтингу запропоновано основні напрями розвитку машинобудівних підприємств.

Ключові слова: галузь, машинобудування, підприємство, фінансовий стан, рейтинг, скоринг, клас.

Чернышев В.В. ОЦЕНКА УРОВНЯ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ
В статье рассмотрена сущность анализа финансового состояния предприятий машиностроения. Проанализированы основные проблемы в развитии машиностроения. Обоснована необходимость в рейтинговой оценке предприятий машиностроения. По результатам проведенного рейтинга предложены основные направления развития машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: отрасль, машиностроение, предприятие, финансовое состояние, рейтинг, скоринг, класс.

Chernyshev V.V. EVALUATION OF THE FINANCIAL STANDING OF ENGINEERING

In the article the essence of financial analysis engineering enterprises. The basic problem in the development of engineering. The necessity of rating grade engineering enterprises. The results of the rating proposed main directions of engineering companies.

Keywords: industry, engineering, business, financial condition, rating, scoring, class.

Аналіз стану й розвитку підприємств різних галузей свідчить про кризовий стан пов'язаний із зменшенням обсягів виробництва, втраченою конкурентною позицією на внутрішньому та зовнішньому ринках. Ефективність та рівень розвитку підприємств машинобудування є одним суттєвіших показників економічного і промислового розвитку.

Як зазначає Г.А. Семенов, прогнозування фінансового стану підприємства, відбита в одному з використовуваних визначень фінансового аналізу, відповідно до якого фінансовий аналіз являє собою процес, заснований на вивченні даних про фінансовий стан підприємства і результати його діяльності в минулому з метою оцінки майбутніх умов і результатів діяльності [1].

На сучасному етапі розвитку підприємств машинобудування постає необхідність у створенні умов та механізмів, що унеможливить вплив економічних ризиків. Тому оцінка рівня фінансового стану та визначення основних проблем підприємств машинобудування дозволить сформулювати основні напрями його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем оцінки фінансового стану підприємств машинобудування,

методологічних принципів, методик його визначення та покращення фінансового стану знайшли відображення в роботах Н. І. Приходько, О. С. Філімоненкова, Є. В. Мних, А. М. Поддєрьогіна, А. Півля, Н. П. Карачиної, І. О. Бланка, Б. М. Данилишина, Д. В. Клинового, М. А. Юдіним, Т. Т. Дуда, І. В. Троц, В. О. Точилін, В. В. Венгер, А. Д. Шеремет, А. І. Ковальова та ін. Однак постає необхідність розкриття проблем покращення фінансового стану підприємств машинобудування.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в побудові рейтингу для оцінки рівня фінансового стану підприємств машинобудування.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом функціонування підприємств машинобудування здійснюється в умовах динамічних змін зовнішнього середовища під впливом посилення глобалізаційних процесів в економіці, політичних факторів та наслідків фінансових криз.

Машинобудування галузь промисловості, що забезпечує засобами виробництва і знаряддями праці усі галузі промисловості і сектори економіки.

Машинобудування є ведучою галуззю всієї промисловості, її серцевиною, продукція під-

приємств якої грає вирішальну роль в реалізації досягнень науково-технічного прогресу у всіх галузях народного господарства [2, с. 3].

У роботі. М. Данилишин, Д. В. Клиновий, Т. В. Пепа досліджено стан галузі машинобудування в умовах ринкового способу господарювання, визначено проблеми та тенденції розвитку галузі, обґрунтовано стратегічні цілі і пріоритети подальшого розвитку комплексу [2].

Точилін В. О., Венгер В. В. [3] досліджували вплив зовнішніх та внутрішніх ринків металопрокату на галузь машинобудування.

Адаптаційні механізми в управлінні розвитком промислових підприємств визначено у роботі Саломатіної Л. М. [4].

Дуда Т. Т., Троць І. В. [5] у своїй статті досліджували стан машинобудування із застосуванням рейтингових оцінок фінансового стану машинобудівних підприємств.

Фінансовий стан підприємства є комплексним показником ефективності його функціонування. Він характеризує прибутковість, рівень розвитку підприємства, кредитоспроможність, платоспроможність (ліквідність), майновий стан, рентабельність, ділову активність та фінансову стійкість.

На фінансовий стан підприємства впливають: скорочення обсягів фінансування зокрема через обмеження кредитування, внаслідок встановлення більш жорстких умов отримання кредитів, підвищення відсоткових ставок на кредити внаслідок погіршення ліквідності банківських установ; зменшення попиту населення у зв'язку зі зниженням купівельної спроможності за рахунок як подолання реальних доходів населення, так і згорання споживчого кредитування на тлі підвищення вартості обслуговування раніше отриманих валютних кредитів; курсова нестабільність, надмірне оподаткування, високий регулятивний тиск [6].

На сьогоднішній день не має чіткого визначення поняття фінансовий стан підприємства.

А. М. Поддєрьогін дає визначення: «Фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [7, с. 544].

Проте на думку Н. І. Приходько зміст поняття «фінансовий стан» не можна характеризувати як результат взаємодії певних фінансових відносин. Основою поняття має

бути не комплексність, а реальна можливість забезпечення як свого розвитку, так і погашення певних зобов'язань [8].

І. О. Бланка вважає, що фінансовий стан – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання [9, с. 487].

Отже, фінансовий стан характеризує комплексом показників, які дозволяють визначити та оцінити різні сторони діяльності підприємства. Фінансова діагностика базується на проведенні аналізу фінансового стану підприємства. Фінансова діагностика це процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів збільшення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку.

Сьогодні існують складності проведення аналізу фінансового стану українських підприємств, що обумовлено:

- нестабільністю національної валюти, внаслідок чого розраховані на певний час показники можуть втратити свою цінність;
- різними формами власності (деякі показники не можуть бути розраховані для акціонерних підприємств через слабко розвинений у державі ринок цінних паперів);
- нестабільністю законодавчої бази (фінансового податкового права);
- кризовими явищами національної економіки тощо [10].

Виділяють наступні системні проблеми у розвитку машинобудування: низька ефективність виробництва, відсутність досвіду конкурентної ринкової поведінки, нестача нових технологій та труднощі з виходом на ринки високоякісної продукції.

З огляду на сучасні проблеми галузі, можна виділити шляхи стимулювання розвитку машинобудування через підвищення конкурентоспроможності продукції, пошук нових ефективних стратегій виходу підприємств на зовнішні ринки, оскільки для отримання кращих фінансових результатів внутрішнього ринку не достатньо.

Сьогодні підприємства значну увагу приділяють упровадженню нових технологій, технічному переозброєнню виробництва, що є запорукою успішного функціонування та покращення стану машинобудівної галузі.

З метою визначення перспектив у розвитку підприємств машинобудування, запропоновано застосувати рейтингову оцінку, що дасть змогу розподілити аналізовані підприємства

за класами сформувати основні напрями розвитку підприємств машинобудування.

Як зазначає Т. Д. Костенко рейтинг – це оцінка віднесення підприємства до визначеного класу, розряду чи категорії в залежності від ступеня стійкості фінансового стану [11].

Більш повне визначення поняття рейтинг визначає Ю. Л. Логвиненко [12, с. 324], а саме: це значення певної відносної оцінки, що дає у визначений момент чи протягом певного періоду часу, яку суб'єкт рейтингування в результаті реалізації процесу рейтингування присвоює досліджуваному об'єкту та вважає найоптимальнішим для його позиціонування за обраним критерієм чи набором критеріїв серед інших подібних за основними параметрами підприємств.

В. В. Лук'янова та Т. В. Головач визначають рейтинговий метод оцінювання ризику як систему оцінних коефіцієнтів певних напрямів діяльності кількох об'єктів ризику з подальшим визначенням рангу кожного об'єкта оцінювання стосовно рівня ризику [13, с. 282].

Розглядаючи показники фінансового стану, виникає розбіжності в рівні їх критичних оцінок, тому багато вчених економістів рекомендують оцінювати фінансову стійкість (стабільність) із застосуванням інтегральних показників, використавши скорингові моделі та ін. Так, опис скорингової моделі підприємств за рівнем ризику подано у табл. 1 [11].

З метою формування рейтингу машинобудівних підприємств запропоновано застосувати для розрахунку просту скорингову модель з трьома показниками, на основі яких здійснено розподіл підприємств за класами:

I клас – підприємства з запасом фінансової стійкості, що дозволяє запевнити у поверненні позикових засобів;

II клас – підприємства, що мають ступінь ризику заборгованості, проте ще не розглядаються як ризикові;

III клас – проблемні підприємства;

IV клас – підприємства з високим ризиком банкрутства. Відносно цього класу є ризикованість втрати коштів та процентів у кредиторів;

V клас – підприємства найвищого ризику [11, с. 164-165].

Для побудови рейтингу обрано підприємства машинобудівної промисловості. Основні розрахунки з використанням скорингової моделі класифікації підприємств за рівнем розвитку подано у табл. 2.

Як видно з табл. 2, отримані дані свідчать, що до 5 класу увійшло 8 підприємств машинобудування, це вказує на найвищий ризик у діяльності. До 4 класу віднесено 11 підприємств, які з високим ризиком банкрутства. Відносно цього класу є ризикованість втрати коштів та процентів у кредиторів. До 3 класу увійшло одне підприємство, що свідчить про існування деяких проблем. Таким чином, отримані дані свідчать про наявність проблем у розвитку та ефективному функціонуванні підприємств машинобудування.

Запропоновано виділити основні напрями розвитку підприємств машинобудування:

- забезпечення комплексного розвитку машинобудування;
- прискорення інноваційного розвитку, тобто застосування новітніх технологій;
- забезпечення розвитку інфраструктури внутрішнього ринку;
- пошук джерел фінансування;
- забезпечення необхідними фінансовими механізмами та інструментами, що підвищить рівень інноваційної активності підприємств машинобудування;
- підвищення контролю з боку держави за монополістів і посередників, що забезпечать зниження вартості матеріалів, комплектуючих виробів та енергоресурси, тобто формування ефективного механізму контролю;
- диверсифікація виробництва.

Досліджуючи ефективність функціонування підприємств машинобудування запро-

Таблиця 1

Скорингова модель класифікації підприємств за рівнем розвитку

Показник	Критерії оцінки	Класи рівня платоспроможності				
		I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас
Рентабельність сукупного капіталу, %	факт	30 і вище	29,9-20	19,9-10	9,9-1	нижче 1
	бали	50	49,9-35	34,9-20	19,9-5	0
Коефіцієнт поточної ліквідності	факт	2,0 і вище	1,99-1,7	1,69-1,4	1,39-1,1	1 і нижче
	бали	30	29,9-20	19,9-10	9,9-1	0
Коефіцієнт фінансової незалежності	факт	0,7 і вище	0,69-0,45	0,44-0,3	0,29-0,20	нижче 0,2
	бали	20	19,9-10	9,9-5	5-1	0
Межі класів	бали	100 і вище	99-65	64-35	34-6	0

Оцінка за рейтинговою шкалою підприємств машинобудування

Підприємства	Рентабельність сукупного капіталу, %		Коефіцієнт поточної ліквідності		Коефіцієнт фінансової незалежності		Сума	Клас
	факт	бали	факт	бали	факт	бали		
ПАТ Дрогобицький машинобудівний завод	-8,74	0	1,44	11	0,47	11,65	22,65	4
ПАТ Дружківський машинобудівний завод	-4,82	0	1,18	10,5	0,11	0	10,5	4
ПАТ Одеський машинобудівний завод «Червона гвардія»	-18,47	0	0,68	0	0,05	0	0	5
ПАТ Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»	-2,70	0	2,10	30	0,60	18,5	48,5	3
ПАТ Конструкторське бюро коксохімічного машинобудування	-7,66	0	0,67	0	0,03	0	0	5
ПАТ Коростенський машинобудівний завод	-2,45	0	1,14	10	0,39	7	17	4
ПАТ Бериславський машинобудівний завод	-66,19	0	1,50	12	-0,71	0	12	4
ПАТ Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»	-18,70	0	0,83	0	0,18	0	0	5
ПАТ Сніжнянський завод хімічного машинобудування	-1,88	0	1,25	10,7	0,83	20	30,7	4
ПАТ Коростенський завод хімічного машинобудування	-11,73	0	0,04	0	0,09	0	0	5
ПАТ Мелітопільський завод холодильного машинобудування «Рефма»	-17,28	0	0,85	0	0,21	1,1	1,1	5
ВАТ Геніченський машинобудівний завод	-8,05	0	1,52	12	0,89	20	32	4
ПАТ Сєверодонецький науково-дослідний та конструкторний інститут хімічного машинобудування	2,06	1,74	0,45	0	0,19	0	1,74	5
ПАТ Український науково-дослідний та конструкторний інститут хімічного машинобудування	-2,38	0	0,97	0	0,81	20	20	4
ПАТ Головний інститут по проектуванню заводів тракторного, автомобільного та сільськогосподарського машинобудування	0,21	0	0,86	0	0,40	9	9	4
ПАТ Родомишльський машинобудівний завод	-0,02	0	0,50	0	0,92	20	20	4
ПАТ Монастирський машинобудівний завод	-1,62	0	1,28	10,9	0,53	14,5	25,4	4
ПАТ Грінківський машинобудівний завод	0,99	0	1,26	10,8	0,58	15	25,8	4
ПАТ Куп'янський машинобудівний завод	-1,19	0	0,93	0	0,18	0	0	5
ПАТ Самбірський дослідно-експериментальний машинобудівний завод	-22,47	0	0,32	0	-1,35	0	0	5

поновано підвищити інноваційну активність та інвестиційну привабливість за рахунок внутрішньогосподарського виробничого процесу.

Висновки з цього дослідження. Галузь машинобудування переживає бурхливий економічний розвиток, який характеризується збільшенням показників діяльності. Таким чином,

подальші дослідження проблеми покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі мають зосереджуватись на впровадженні ефективної антикризової політики як комплексу практичних заходів, спрямованих на реалізацію виявлених внутрішніх резервів підвищення прибутковості підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Семенов Г. А. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства / Г. А. Семенов, О. В. Ярошевська // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 1. – С. 136-141.
2. Данилишин Б. М. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка України / Б. М. Данилишин, Д. В. Клиновий, Т. В. Пепа ; за наук. ред. Б. М. Данилишина. – Ніжин : ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 688 с.
3. Точилін В. О. Стан та напрямки розвитку внутрішнього ринку металопродукції України [Електронний ресурс] / В. О. Точилін, В. В. Венгер // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 3/1. – С. 64–67. – Режим доступу : http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/18.pdf.
4. Саломатина Л. Н. Адаптационные механизмы в управлении развитием промышленных предприятий [Електронний ресурс] / Л. Н. Саломатина // Економіка Промисловості. – 2009. – № 2 – 3. – С. 82–85. – Режим доступу : http://econindustry.org/arhiv/html|2011|st_54_10/pdf/ – Yfpdf p trhfye//
5. Дуда Т. Т. Порівняльна рейтингова оцінка фінансового стану машинобудівних підприємств Хмельниччини [Електронний ресурс] / Т. Т. Дуда, І. В. Троц // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2 . – С. 63–69. – Режим доступу: http://alma-mater.luguniv.edu.ua/electron_versions.htm.
6. Якименко О. С. Методи діагностики фінансового стану промислових підприємств / О. С. Якименко // Науковий-виробничий журнал Бізнес-навігатор. – 2012. – № 1(27). – С. 113-119.
7. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін. Фінанси підприємств: Підручник – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
8. Приходько Н. І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vlp.com.ua/files/sekcia_4.pdf
9. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 487 с.
10. Рак Ю. І. Проблема покращення фінансового стану підприємства машинобудівного комплексу в умовах виходу з фінансово-економічної кризи / Ю. І. Рак // Дні науки – 2012: Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції: В 3 т. – Красноармійськ: КІІ ДонНТУ, 2012. – Т 3. – 198. – С. 74-78.
11. Костенко Т. Д. Економічна діагностика: практикум / Т. Д. Костенко, А. А. Герасимов, В. С. Рижигов, О. К. Добикіна, С. В. Касьянюк. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 186 с.
12. Логвиненко Ю. Л. Сутність рейтингування підприємств та його значення в ринкових умовах / Ю. Л. Логвиненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Проблеми економіки та управління. – Львів: Львівська політехніка. – 2009. – № 640. – С. 319-327.
13. Луцянова В. В. Економічний ризик / В. В. Луцянова, Т. В. Головач : навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2007. – 464 с.